

4V – välitä, vaikuta, viihdy, voi hyvin – yhteisöllisyys ja hyvä elinympäristö

EAKR-OHJELMAN VÄLIRAPORTTI

kevät 2010

LÄHTÖKOHTA, KOHDE JA TAVOITTEET

Hankkeen lähtökohdan ja tavoitteiden valinta tuntuu edelleen onnistuneelta ja toimivalta eikä viimeisin raportointikausi ole tuonut tarvetta tarkistaa tavoitteita. Puolivuosittain tehtävä itsearviointi antoi kesäkuussa hyvän arvion hankkeen toiminnasta ja asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta keväällä. Hankkeen järjestämissä tilaisuuksissa on kerätty palautetta ja yleisesti se on ollut luonteeltaan positiivista ja toiminnasta kiittävää.

PROJEKTIN TOTEUTUKSEN JA YHTEISTYÖN ONNISTUNEISUUS

Yhteistyö jatkunut samantyyppisenä kuin edellisellä raportointikaudella ja se on toiminut hyvin. Uudesta yhteistyöstä raportoidaan pääasiassa seurantaraportissa, jossa ei kuitenkaan tule esiin sinänsä merkittäviä kuntien ja hankkeen välinen yhteistyö. Hankkeessa on erityisesti pyritty lisäämään kuntien eri toimijoiden uutta yhteistyötä kestäväen kehityksen edistämiseksi.

Helsingin kaupungin hallintokeskuksen turvallisuus- ja valmiuosaston kanssa järjestettiin yhteistyössä Roihuvuori-seuran, Mellunmäki-yhdistyksen ja muiden alueellisten järjestöjen kanssa Alueellisen järjestyksenvalvojakoulutuksen pilotointi. Hankkeen asiantuntemusta on lisäksi hyödynnetty muun muassa Vetoa ja voimaa Mellunkylään -hankkeessa ja kaupungin aluetyöryhmissä. Yhteistyössä sosiaaliviraston kanssa tehtiin Asukastilat Helsingissä -esite, joka on ensimmäinen laatuaan. Sosiaaliviraston alaisuuteen on muodostunut keväällä myös epävirallinen Leikkipuistojen ympäristöryhmä LeEko, jossa on mukana 10–15 leikkipuistojen ympäristöhenkilöä sekä yhteistyökumppaneita. LeEko:n tavoitteena on saada ympäristöohjelmatyö käyntiin Helsingin leikkipuistoissa. Helsingin liikelaitos Palmialta on saatu tietoja koulujen jätehuoltoa ja sen taloudellisia vaikutuksia tarkastelemaan graduun, jonka tulokset Palmia saa käyttöönsä kehittämistyötä varten.

Vantaalla osallistavan kaupunkisuunnittelun työ jatkui Kaikkien Korso -tapahtumassa, jonka järjestivät 4V:n kanssa yhteistyössä Vantaan kaupunkisuunnittelu, Korson aluetoimikunta ja Korson turvallisuusryhmä. Tapahtumassa kaupunkisuunnittelu esitteli ja kysyi mielipiteitä asukkailta nyt valmistuneisiin Korson keskustan kaavaluonnoksiin. Aluetoimikunta puolestaan pyysi palautetta alueelliseen osallisuus-

kehittämissuunnitelmaan (OSKARI) ja turvallisuusryhmä teki alueellista turvallisuuskyselyä. Hanke oli mukana tuomassa toimijoita yhteen sekä suunnittelemassa ja järjestämässä tapahtumaa. Lisäksi Vantaalla aluetoiminnan esimies on osallistunut aluetyöntekijöiden kestävä kehityksen koulutuksen suunnitteluun. Aluetoiminnan edustajat ovat myös osallistuneet järjestöoppaan suunnitteluun ja kommentointiin, koska he voivat hyödyntää opasta työssään. Järjestöoppaaseen saatiin kommentointi- ja suunnitteluapua lisäksi Espoon nuorisopalveluilta, joka kokosi tapaamiseen nuorisojärjestöjen ohjaajia.

Espoossa sosiaali- ja terveystoimen kanssa on tehty tiivistä yhteistyötä eri hankkeiden puitteissa: hankealueilla on meneillään lähipalveluiden kehittämistä ja turvallisuuden parantamista käsittelevä työ, jossa asukkaita osallistetaan mukaan lähialueen kehittämistyöhön. Suvelassa tehty selvitys kuvaa alueella asuvien yläasteikäisten nuorten käsityksiä Suvelasta ja Espoon keskuksesta. Selvitystyön käynnistymisen taustalla on 4V-hanke ja Espoon kaupungissa tehty turvallisuusohjelmatyö. Sosiaali- ja terveystoimi kokosi osallisuutta lisäävistä menetelmistä oppaan, jossa on kuvattu edellä mainittu nuorten kysely- ja haastattelututkimus. Yhteistyössä poikkihallinnollisten hyvinvointityöryhmien (edustettuna myös järjestöjä ja poliisi) kanssa on toteutettu muun muassa erilaisia tilaisuuksia. Vuoden alusta hanke on alueellisten asukasfoorumien kanssa toteuttanut seminaarivalmisteluja ja asukasfoorumitilaisuuden avauksen.

Kaikkien kaupunkien kanssa on tehty yhteistyötä kasvatusalan vertaistukiverkoston kehittämiseksi: Vantaalla sivistystoimen ja ympäristökeskuksen, Espoossa sivistystoimen ja Helsingissä ympäristökeskuksen koordinoiman ekotukitoiminnan kanssa.

Keskustelut hankkeen aiheista ovat olleet hyviä kaikissa pääsuunnitteluryhmissä ja ohjausryhmissä ja hankkeen työ on nähty erittäin tarpeelliseksi. Pääsuunnitteluryhmissä on toivottu kuntien välisen yhteistyön jatkuvan hankkeen jälkeenkin. Kasvatuspuolella yhteistyötä suunnitellaan jatkossa kanavoitavaksi perusteilla olevaan Uudenmaan ympäristökasvatusverkostoon. Alueellista asukastyötä tekevien kanssa on suunniteltu kuntien välisen yhteydenpidon tapaa. Keväällä hanke järjesti alueellisen asukastyön tekijöille kestävä kehityksen pilottikoulutuksen, mutta jatkossa on arvioitu tarvittavan ennemminkin mahdollisuutta keskusteluun ja kokemusten vaihtoon.

JULKISUUS JA TIEDOTTAMINEN

Raportointi- ja viestintäsuunnitelmaa on päivitetty ja toimintaa on suunniteltu yhdessä kaupunkien vastuuvirastojen tiedottajien kanssa. Sidosryhmille on lähetetty sähköisesti puolivuositainen infokirje, kasvattajille kuukausittainen vinkkirje sekä asukas- ja vuokratalotyössä on jaettu puolivuotinen infokirje. Hankkeen nettisivut siirrettiin vuoden alusta Kierrätyskeskuksen uuteen järjestelmään, jonka myötä hanketyöntekijät voivat nyt itse päivittää sivuja

Hankkeen tiedottaja-toimittaja on tehnyt tiedotusvälineille tarjottavia artikkeleita ja tiedotteita (yhteensä yhdeksän kappaletta kevään 2010 aikana) sekä vinkannut uutisaiheita toimituksiin epävirallisemmin. Hankkeesta julkaistiin 18 juttua lehdissä sekä erilaisissa nettijulkaisuissa. Esimerkiksi Vantaan henkilöstölehti Vautsi esitteli hankkeen järjestämää aluetyöntekijöiden kestävän kehityksen koulutusta, ja Lastentarhaopettajaliiton ammattilehdessä Lastentarhassa kerrottiin kestävän kehityksen käsikirjasta. Netissä julkaistava Seutuportaali raportoi hankkeen kuulumisia kertomalla muun muassa ekoelämään kannustavista rappuvinkeistä. Useita juttuja julkaistiin myös vuokrataloyhtiöiden asukaslehdissä: VAV-Viestissä, Espoonkruunun Asukasviestissä ja Hima-lehdessä. Lisäksi ilmoituksia ja menovinkejä julkaistiin seitsemän.

Hankkeen teemoja on tuotu esiin muun muassa ARA:n ja ympäristöministeriön järjestämässä Lähiöfoorumi-tilaisuudessa 16.3. Kaupunkitutkimuksen päivillä 6.–7.5.2010 (hanke veti työpajan) ja Maunulan XIV kesäseminaarissa, jonka aiheena oli kaupunginosien kukoistuksen edellytykset. Lisäksi Espoossa järjestettiin 15.4.2010 yhteistyössä Espoon keskuksen hyvinvointiryhmän kanssa Ostareistako asukasareenat? -seminaari, jonka teemana oli yhteisöllisyys ja palveluverkkouudistus. Tapahtumaan osallistui asukasjärjestöjen ja muiden järjestöjen ja yhdistysten edustajia, luottamushenkilöitä ja virkamiehiä myös Helsingistä ja Vantaalta.

Kansainvälistä näkyvyyttä hanke sai Hollannissa pidetyssä kansainvälisessä ekotehokkuuskonferenssissa, jonka aiheena oli kestävyys arvioinnin mallintaminen ekoinnovaatioilla ja kulutuksella. (Eco-Efficiency Conference: 3rd International Conference on Eco-Efficiency. Modelling and Evaluation for Sustainability: Guiding Eco-Innovation and Consumption, www.eco-efficiency-conf.org). Hankkeesta oli esillä posterit koulujen ja päiväkotien kestävän kehityksen ohjelmatyöstä sekä esitys vuokratalotyön Kestävän asumisen työkalupakista.

ONGELMAT JA SUOSITUKSET

Uusia ongelmia hankkeen toteutuksessa ei ole ilmennyt.

Aikaresurssit ovat edelleen vaikuttaneet niukoilta esimerkiksi asukkaiden ja kasvattajien aktivoimisessa, joka edellyttäisi runsaasti vuorovaikutusta ja läsnäoloa. Hankkeen tuotosten kehittäminen ja kokeilu toteutuvat suunnitellusti, mutta omatoimisen toiminnan tukemiseen on tuntunut olevan liian vähän aikaa. Hankkeen aikana on vahvistunut jo lähtökohtana ollut näkemys, että toiminnot pitää sitoa jo olemassa olevaan toimintaan hankealueilla. Näin sekä tavoitetaan kohderyhmät että edistetään hankkeen tuotosten juurtumista tulevaan käyttöön. Uusia hankkeita silmälläpitäen on opittu, että sosiaalisen pääoman kasvattamiseen ja sosiaalisten innovaatioiden kehittämiseen tähtäävissä hankkeissa työaikaa tulee budjetoida runsaasti.

Myös kilpailuttaminen on hidastanut käytännön työtä. Etenkin vuokratilojen ympäristökatselmointien ja asukasosallisuuden katselmointien tekoon oli vaikea löytää ammattilaista kankeiden kilpailutusikäntöjen avulla, sillä kyse on uudesta toimintamallista, jollaisen toteuttajia ei ole kilpailutettavaksi, vaan konseptia pitäisi voida kehittää hyvässä yhteistyössä. Tällaista kilpailutusten monimutkaistavaa vaikutusta on ollut vaikea huomioida aikatauluissa.

Hankkeen aikana on tekemällä ja joskus myös kantapään kautta opittu, miten näin isoa hanketta pyritetään. Esimerkiksi tapahtuma- ja taloustietojen keruu eri kaupungeista ja eri kohderyhmien toiminnoista vaatii selkeän järjestelmän ja kohtalaisen työpanoksen. Kierrätyskeskuksen organisaatioon tulleet henkilöstö- ja talouspäällikkö ovat helpottaneet hankehallintoa.

TOIMINTA JA TAVOITTEIDEN SAAVUTTAMINEN

Hankkeen laadullisina tavoitteina on tuottaa uusia malleja elinympäristön parantamiseksi, ottaa käyttöön verkostoja kohdealueilla, kehittää kestävä kehityksen seuranta ja arviointia, lisätä sosiaalista pääomaa, yhteisöllisyyttä ja ympäristöosaamista sekä syventää kuntien sisäistä ja välistä yhteistyötä ja tiedon jakamista. Hankkeen suunnitellut tuotokset ovat asuinkiinteistöjen kestävä kehityksen ohjelma -malli sekä vertaistukeen perustuva tukihenkilöverkostomalli asuinkiinteistöjen henkilökunnalle, asukkaille ja asukasjärjestöille sekä opettajille ja muille ammattikasvattajille.

Pyrkimyksenä on ottaa käyttöön 15 ympäristö- tai kestävän kehityksen ohjelmaa. Verkostoihin osallistuu 100 henkeä 20 eri organisaatiosta. Julkaisuja ja materiaaleja (raportit, koulutuskokonaisuudet, näyttelyt jne.) tuotetaan kymmenen kappaletta. Talkoo- tai muita tapahtumia toteutuu 22 ja koulutuksia 22. Lisäksi tavoitellaan asumisviihtyvyyden ja ympäristöosaamisen lisääntymistä sekä myönteisiä vaikutuksia asumisen kustannuksiin ja ympäristöindikaattoreihin.

Tapahtumat ja niihin osallistuneet

Keväällä 2010 on koko hankkeen osalta oltu yhteensä 105 tapahtuman järjestelyissä mukana. Osallistujia näissä tapahtumissa on ollut yhteensä noin 16 880, joista 4V on tullut kontaktiin noin 6180 henkilön kanssa. Suuri ero luvuissa johtuu Educa-messuista, jossa hankkeen kasvattajat arvioivat saavuttaneensa noin 1000 henkilöä 11 650:n osallistujan joukosta.

Järjestettyjä perehdytyksiä ja koulutuksia on ollut 38 ja osallistujia niissä on ollut yhteensä noin 1090 henkilöä. Omaehtoisia toimintoja on ollut 49 kappaletta ja osallistujia niissä on ollut noin 2760. Verkostoitumista edistäviä tilaisuuksia on ollut yhdeksän, joissa osallistujia on ollut yhteensä 380.

Hankkeen tuottamien koulutuspakettien lisäksi on järjestetty muun muassa opettajien keke-koulutuksia, pihasuunnitteluiltoja hankkeen kiinteistöyhtiöissä ja Iltapäiväksi luontoon -kurssi iltapäiväkerhojen ohjaajille yhteistyössä Luonto-Liiton kanssa. Lisäksi Laurean opiskelijoiden kanssa on pidetty Korso-pelin testauspajoja koululaisille ja Asukastalo Ankkurin asukasiltojen kursseja esimerkiksi tuunauksesta ja kasvisruoasta. Omaehtoisia toimintoja on tuettu muun muassa jatkamalla kerhostarteja asukaskerhoille, jotka jatkavat toimintaansa ilman hankkeen tukea, ja koordinoimalla turvallisuustempauksen järjestämistä Kontulan kiinteistön Korttelitalo Ruutissa. Tilaisuudessa saatiin innostettua uusia asukasaktiiveja taloturvallisuushenkilöiksi. Myös hyötykasvi-illat keräsivät paljon osallistujia ja huomattiin, että tämän tyyppiin tilaisuuksiin on kiinnostusta. Verkottumista on tuettu esimerkiksi tekemällä tutustumisretki Helsingin ja Vantaan toimijoiden kanssa Espoon Toimivat Seniorit ry:n luo. Mukana retkellä oli kaupunkien virkamiehiä, järjestöjen edustajia ja asukasaktiiveja.

Suomen luonnonsuojeluliiton kanssa on järjestetty Kestävän asumisen työseminaari, jossa hanke esitteli Kestävän asumisen työkalupakkia ja SLL kestävän asumisen teesejään keskeisille asumisalan toimijoille (Rakli, SATO, HOAS ja SOA, Vuokralaisten Keskusliitto sekä Motiva). Esiteltyjen kokonaisuuksien vastaanotto oli hyvin positiivista ja kiinnostunutta.

Materiaalit

Keväällä 2010 hankkeen materiaaleja on kirjoitettu, muokattu ja testattu yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Hankkeen tällä ja aiemmillä raportointikausilla tuottamat valmiit materiaalit on listattu alla ja ne ovat ladattavissa myös hankkeen nettisivuilta.

1. Hankkeen esitteet (suomi, englanti, ruotsi), marraskuu 2008, toinen painos 2009
2. 4V: Välitä, Vaikuta; Viihdy, Voi hyvin – yhteisöllisyys ja hyvä elinympäristö -hankkeen selvitys: Kestävän kehityksen ja yhteisöllisyyden nykykäytänteet, asenteet ja tiedot sekä tuen tarve, lokakuu 2009, lisäpainos toukokuu 2010
3. Onni-PowerPoint-koulutusmateriaali, syksy 2009
4. MIPS-PowerPoint-koulutusmateriaali, syksy 2009
5. Jättilan lajittelujulisteet pilottikiinteistöihin (YTV: bio- ja sekajätteet, 4V-hanke: energia-, paperi- ja kartonkijakeet), syksy 2009
6. Onnellinen kaupunki -piirustuskilpailun tuotokset on koottu näyttelyksi, joka on lainattavissa hankkeelta, syksy 2009
7. Unelmia yhteisistä tiloista. Asukaskysely kuntalaisille yhteisistä avoimista tiloista ja ulkoalueista 2009, kvalitatiivinen asukastilatutkimus, sähköinen joulukuu 2009, painettu syksyllä 2010
8. Keke-koulussa -esite, tammikuu 2010
9. Kiuru ja koppakuoriainen -ympäristökasvatusopas, maaliskuu 2010
10. Vihreä Lippu -koulujen Energia-teemakoulutuksen materiaali, huhtikuu 2010
11. Selkokielineen Onni ja kuluttaminen -PowerPoint-koulutusmateriaali, kevät 2010
12. Selkokielineen Energian- ja vedensäästö -PowerPoint-koulutusmateriaali, kevät 2010
13. Seminaariposteri 'Program for Sustainable Development as a Framework for Eco-efficient Schools and Kindergartens' Hollannin ekotehokkuusseminaariin, kesäkuu 2010
14. Vinkkejä asumiseen -opas, sähköinen suomenkielinen versio kesäkuu 2010, syksyllä 2010 tulossa sähköisenä eri kieliversioilla (englanti, venäjä, somali, arabia, sorani) sekä suomenkielinen painos
15. Rapussa raikaa -rappuvinkit suomeksi huhtikuu 2010, englanniksi sähköisenä kesäkuu 2010
16. Jätelajittelukortit, peli lajittelutaitojen kehittämiseen, kesäkuu 2010
17. Asukastilat Helsingissä -esite, sähköinen julkaisu, heinäkuu 2010

Keväällä 2010 valmisteltuja ja syksyllä julkaistavia materiaaleja ovat:

1. Keke koulussa. Kestävän kehityksen opas
2. Keke päiväkodissa. Kestävän kehityksen opas
3. Lennu Liito-orava ja kesäinen kaupunkiseikkailu -materiaali päiväleireille
4. Leikkipuiston kestävän kehityksen ohjelma -esite
5. Vuokratyöyhtiön kestävän asumisen työkalupakki – Välineitä ohjelmatyöhön ja vastuullisen asumisen kehittämiseen (työnimi)
6. Onko Keke kotona -opas kestävään asumiseen (asukkaille)
7. Elä ihmisiksi – videoita asumisen arjen haasteista
8. Keke mukaan kuvioihin – vinkkejä kestävään järjestötoimintaan -opas
9. Koulutuspaketti järjestöjen kestävän kehityksen työhön
10. Asukkaiden videotervehdykset aiheista Kerro arjen ekovinkki! sekä Asukkaat tekevät kaupungin!
11. Virtaa verkostoitumisesta – joukossa on voimaa -esite
12. Neljä koulutuspakettia vuokratulojen henkilökunnan ja asukasaktiivien käyttöön: Viestintä ja vuorovaikutus taloyhtiössä, Kestävä asuminen, Energia & vesi asumisessa, Jätteet ja niiden vähentäminen asumisessa
13. Miten Suvelassa viihdytään? Nuorten ajatuksia Suvelasta asuinpaikkana.

Hankkeen tuotoksista ollaan kiinnostuneita. Esimerkiksi Helsingin opiskelija-asuntosäätiö (HOAS) piti rappuvinkkejä niin hyvinä, että halusi kääntää vinkit myös englanniksi. Asukasviestinnän käyttöön julkaistut Rapussa raikaa! -vinkit koostuvat 12:sta eri sloganista kestävän asumisen puolesta, kuten ”Harakatkin hikoilevat. Tuuleta nopeasti ristivedolla.” Hanke taittoi käännökset ja ne ovat painettujen suomenkielisten lisäksi hankkeen nettisivuilta tulostettavissa.

Kestävän kehityksen ohjelmat tai ympäristöohjelmat

Kestävän kehityksen ohjelman tai ympäristöohjelman käyttöönottoa vuokratyöyhtiöissä, kouluissa ja päiväkodeissa on tuettu ja edistetty paljon. Ohjelmatyön tueksi hankkeessa suunnitellut ja yhteistyössä sidosryhmien kanssa hiotut oppaat on otettu innokkaasti vastaan ja näyttää siltä, että ohjelmien käyttöönoton osalta 15 ohjelman tavoite lopulta ylitetään. Se, kuinka moni toteutuu hankeaikana, on vielä epävarmaa. Pohjatyö moninkertaiselle määrälle on kuitenkin olemassa. Kun esimerkiksi Helsingin leikkipuistoille tehdään kestävän kehityksen ohjelma, sitä toteuttavat kaikki 71 leikkipuistoa. Myös neljässä vuokratyöyhtiössä ympäristöohjelma otettaneen käyttöön tai jo olemassa olevaa ohjelmaa kehitetään Kestävän asumisen työkalupakin avulla tehtyjen katselmointien perusteella. Lisäksi Espoossa on tehty varhaiskasvatuksen kestävän kehityksen kasvatuksen toimintasuunnitelma, joka velvoittaa kaikki päiväkodit tekemään kestävän

kehityksen ohjelman joko Vihreän lipun tai Keke päiväkodissa -ohjelman kautta. Varhaiskasvatuksen tulostavoitteena on lisätä vuosittain kymmenellä yksiköllä niiden toimintayksiköiden määrää, jotka saavuttavat vaativamman Vihreä Lippu -tason. Tämän kokonaisuuden eteenpäin vieminen tarvitsee enemmän aikaa kuin yksittäisten päiväkotien eikä se siksi toteudu hankkeen aikana, mutta lopulta tuloksena lienevät kaikki Espoon päivähoitoyksiköt. Myös koulujen ja päiväkotien kestävän kehityksen oppaille on jo nyt ollut kysyntää muuallakin kuin hankealueilla, kuten Tampereella ja Hyvinkäällä.

Vuokratalotyössä testattiin kevään aikana Kestävän asumisen työkalupakkia palkkaamalla Risto Saarikivi tekemään ympäristökatselmoinnit Helsingin pilottitaloyhtiöille (Roihuvuoren Kiinteistöille, Vesalan Kiinteistöille ja Kontulan Kiinteistöille) sekä VAV Asunnot Oy:lle sen ympäristöohjelman päivittämisen yhteydessä. VAV päivitti ympäristöohjelman itsenäisesti, mutta käytti Kestävän asumisen työkalupakkia tukena. Katselmusten avulla Kestävän asumisen työkalupakkia on kehitetty edelleen. Myös asukasosallisuuden katselmointi aloitettiin keväällä VAV Asunnot Oy:ssä ja sitä jatketaan syksyllä.

Tukihenkilöverkostomallit

Opettajien verkostomallia työsti keväällä 4V:ssä harjoittelija, joka teki kyselyn kasvatustalon ekotukihenkilöille Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla. Siinä kartoitettiin kokemuksia ja toiveita liittyen ekotukikoulutuksiin ja -tapaamisiin erityisesti verkostoitumista ajatellen. Vastaajia oli viitisenkymmentä. Lisäksi haastateltiin hankekaupunkien rehtoreita, pedagogisia yhteyshenkilöitä ja opetustoimen virkamiehiä, tavoitteena selvittää verkostoitumiseen liittyviä haasteita ja mahdollisuuksia johtoportaan näkökulmasta. Työn tuloksen pohjalta on tarkoitus rakentaa yhdessä Ekotuki-hankkeen kanssa koulujen ja päiväkotien ympäristövastuuhenkilöille vertaistukiverkostomalli, joka on haluttaessa sovellettavissa kaikissa Suomen kunnissa.

Espoon kestävän kehityksen kasvatuksen malli on hyväksytty kaupungin palveluliikelaitosten johtokunnassa sekä suomenkielisen varhaiskasvatuksen, suomenkielisen opetuksen ja ympäristökeskuksen johtoryhmissä. Lisäksi sitä on esitelty muissa yksiköissä ja tavoitteena on sen virallinen hyväksyminen tämän vuoden aikana. Keinumäen koulun opettaja Mari Nuutinen on palkattu hankkeeseen osa-aikaisesti muutamaksi kuukaudeksi edistämään keke-kasvatusta erityisesti Espoon mallin avulla. Myös yksittäisille kouluille järjestettiin koulutuksia toiveiden mukaan. Vantaan ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmä Vyyhti puolestaan sai virallisen aseman kaupungin ilmastonmuutosjohtoryhmän alaisuudessa. Kevään aikana valmisteltiin Vantaan varhaiskasvatuksen tulevan toimintavuoden painopistetyöskentelyä, jonka aiheena on ympäristökasvatus ja luonnontieto.

Helsingissä 4V oli mukana yhteistyössä sosiaaliviraston kanssa käynnistämässä leikkipuistojen ympäristöryhmän LeEkon toimintaa. Touko-kesäkuussa tehtiin kaikille 71:lle Helsingin leikkipuistolle

jätehuollon alkukartoitus. Toukokuussa leikkipuistoille lähetettiin kesäruokailukartoituslomakkeet kesäruokailun hävikin seuraamista varten. Jätehuollon alkukartoituksen perusteella vuoden loppuun mennessä tehdään toimenpiteitä muun muassa lajittelun osalta kaikissa leikkipuistoissa, jotta kaikkiin leikkipuistoihin saataisiin paperin- ja biojätekeräysastiat. Keväällä yhteistyössä LeEkon kanssa aloitettiin leikkipuiston kestävän kehityksen ohjelma -esitteen laatiminen.

Vuokrataloyhtiöiden henkilökunnalle on koottu tukipistelistaan oleellisia yhteystietoja vertaistukiverkoston rakentamisen sijaan, koska yhteistyön puitteissa on todettu, että nimenomaan tällaiselle on kysyntää ja tarvetta. Tukipistelista vuokrataloyhtiöiden henkilökunta saa tarvittaessa lisätietoja kohdatessaan uusia kestävään asumiseen liittyviä asioita. Lista julkaistaan osana kestävän asumisen työkalupakkia. Sen lisäksi yhtiöille tehdään asukkaita varten "Kestävän asumisen linkkilista", jonka he voivat helposti liittää omille nettisivuilleen.

Vuokratalojen asukkaiden tukihenkilömallia on pyritty kehittämään muun muassa ympäristöeksperttitoiminnan kehittämisen kautta. Hanke oli mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa Espoonkruunun ja VAV:n asukasaktiivien koulutuksia koskien vuorovaikutusta ja viestintää. Muun muassa TNS-Gallupin tekemässä taustaselvityksessä viestintä todettiin keskeiseksi tekijäksi hankkeen teemojen edistämiseksi vuokrataloissa. Henkilökunnan ja ympäristöeksperttien työn tueksi tuotettiin omat viestinnän ja vuorovaikutuksen koulutuspaketit, joiden pilottikoulutukset olivat keväällä. Näitä koulutuspaketteja voivat hyödyntää kaikki vuokrataloyhtiöt Suomessa. Koulutuksen lisäksi asukasaktiivit (mukaan lukien ympäristöekspertit) kaipaavat vertaistapaamisia, joissa he voivat jakaa kokemuksiaan. Hankkeessa on kannustettu ja tuettu vuokrataloyhtiöitä näiden tapaamisten järjestämiseen.

Hankealueiden asukkaiden verkostoitumismallia on kehitetty hankkeen aikana järjestettyjen alueellisten tilaisuuksien (Meistä on moneksi -tapahtuman, Korso-illan ja Kontufestareiden) pohjalta. Mallista tehdään esite, jonka tarkoituksena on esimerkkien avulla motivoida ja kannustaa alueellisia asukasjärjestöjä ja -yhdistyksiä sekä kaupunkien aluetyötä tekeviä käynnistämään sekä toteuttamaan keskinäistä yhteistyötä.

Keväällä lanseerattiin myös Alueellinen järjestyksenvalvojakoulutus ja -verkosto. Sen tavoitteena oli löytää yhtenäinen käytäntö alueellisten pienten tapahtumien turvallisuustyön ja -osaamisen parantamiseksi ja ylläpitämiseksi siten, että turvallisuusasiat olisivat kiinteä osa tapahtumien suunnittelua ja toteutusta. Samalla haluttiin taata osaavien järjestyksenvalvojen saatavuus. Yhteistyössä aluetapahtumien järjestäjien kanssa järjestettiin järjestyksenvalvojakoulutus, jonka osallistujat sitoutuivat samalla mukaan alueelliseen järjestyksenvalvojaverkostoon. Testattavana olivat periaatteet, joilla osallistujat valitaan, yhteistyökumppanit ja eri tahojen vastuut.

Kaupunkien aluetyötä tekevien yhteistyöverkostoa vahvistettiin kestävän kehityksen koulutuskokeilulla, jonka jälkeen todettiin, että kouluttautumista enemmän on tarve tavata, keskustella ja jakaa kokemuksia. Testattu koulutuspaketti muokataan sopimaan osaksi järjestöjen kestävän kehityksen toiminnan edistämistä. Koulutuspaketti jää näin myös aluetyöntekijöiden työkaluksi ja tueksi kestävän kehityksen edistämiseen alueen toiminnassa.

Muuta

Opinnäytetyöt hankkeen tavoitteita tukevista aiheista edistyvät hyvin ja yhteistyö sidosryhmien kanssa aineiston keruussa on toiminut mallikkaasti. Töitä on kommentoitu kevään aikana ja tulokset saadaan hankkeen käyttöön syksyllä 2010.

Hankkeessa on tapahtunut henkilöstömuutoksia Vantaan yhteisöllisyyskoordinaattori Maija Sarpon jäätyä äitiyslomalle vuoden 2009 lopussa. Hänen äitiyslomasijaisekseen siirtyi Ville Heinilä Vantaan hankeassistentin paikalta ja uudeksi assistentiksi palkattiin Milla Multamäki helmikuussa. Lisäksi Helsingin ympäristökasvattaja Katja Viberg siirtyi Kierrätyskeskuksen Ympäristökoulun rehtoriksi, jolloin hänen paikalleen Helsingin ympäristökasvattajaksi palkattiin Johanna Paananen helmikuun alussa 2010. Katja Viberg toimii edelleen hankkeessa kasvatustyön koordinoijana.

PROJEKTIN INNOVATIIVISUUS

Hankkeessa on noussut esiin sosiaalisten innovaatioiden merkitys kestävän kehityksen edistämisessä. Hankkeessa on kehitetty ja kerätty useita uusia menetelmiä, hyviä käytäntöjä, malleja ja tarkastuslistoja kestävän kehityksen osaamisen, vertaistuen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Ne julkaistaan hankkeen tuotoksissa ja nettisivuilla. Sen lisäksi niitä markkinoidaan aktiivisesti sidosryhmille suoraan ja kattoorganisaatioiden kautta. Lisäksi hyviä käytäntöjä tarjotaan muiden tahojen hallinnoimiin hyvien käytäntöjen nettipankkeihin.

PROJEKTIN TASA-ARVOVAIKUTUKSET

Hankkeen toiminnassa otetaan huomioon eri ikäryhmien, sukupuolten ja eritaustaisten ihmisten tasa-arvoisuus, ja hankkeen tuotosten avulla pyritään osallisuuden ja osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen. Tähän on pystyttykin mm. kehittämällä ja testaamalla erilaisia malleja ja käytäntöjä hankealueilla.

Esimerkiksi hankkeessa on ideoitu ja avustettu useita erilaisia kerhostartteja asukaskerhojen toiminnan ensisyyksyksen antamiseksi.

PROJEKTIN VAIKUTUKSET KESTÄVÄÄN KEHITYKSEEN

Hankkeen toiminta pyrkii kauttaaltaan vaikuttamaan kestäväen kehityksen edistämiseen ja vahvistumiseen hankealueilla ja tuotosten valmistuttua laajemminkin Suomessa. Hankkeen osallistuminen alueen tapahtumiin vahvistaa kestäväen kehityksen huomioimista järjestäjien ja osallistujien toiminnassa ja kaikki hankkeen tuottamat materiaalit tukevat tätä tavoitetta.

HYVÄT KÄYTÄNNÖT

Kestäväen kehityksen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden tavoitteita tukevia hyviä käytäntöjä on koottu kevään aikana noin sata kappaletta. Käytännöt ovat joko hankkeessa kehitettyjä ja testattuja tai muualla hyväksi todettuja. Kokonaisuudessaan ne julkaistaan hankkeen nettisivuilla (www.4v.fi/hyvatkaytannot), jossa on jo muutamia käytäntöjä malliksi. Parhaat käytännöistä sisällytetään hankkeen julkaisuihin. Keväällä hankkeeseen palkattiin harjoittelija avuksi asukastyön ja vuokratotalotyön käytäntöjen keräämis- ja kirjoitustyöhön. Myös Helsingin ympäristökasvattaja on keväällä kerännyt kestäväen kehityksen kasvatustyön käytäntöjä.

Hyvä esimerkki laajempaan käyttöön levinneestä käytännöstä on päiväkotien lakanakäsipyyhemalli, jonka kokeilu isommissa yksiköissä tuotti pelkästään hyviä kokemuksia. Toiminta on laajentunut ihan itsestään, kun mukaan on tullut yksi kokonaan uusi päiväkoti ja vanhat ovat laajentaneet toimintaansa muihinkin ryhmiin. Lakanakäsipyyhkeiden käytön levittäminen kaikkiin Helsingin päiväkoteihin on suunnitteilla Helsingin sosiaalivirastossa.

Hankkeen sivuilla julkaistavan hyvien käytäntöjen kokoelman lisäksi käytännöistä parhaita markkinoidaan ja työstetään syksyllä erilaisiin nettipankkeihin, joihin on jo oltu alustavasti yhteydessä. Pankkien ylläpitäjät ovat olleet asiasta kiinnostuneita.

TOIMINNAN JATKUVUUS

Kaikki hankkeen tuotokset ja mallit on suunniteltu ja tehty siitä näkökulmasta, että niille olisi käyttäjä ja hyötyä käyttäjälle hankkeen jälkeenkin. Tuotokset on pyritty tekemään yhteistyössä loppukäyttäjien kanssa.

Esimerkiksi aloite Alueellinen järjestyksenvalvoja -koulutukseen tuli hankkeen ulkopuolelta, Roihuvuoriseuralta, ja malli tukee vahvasti Helsingin kaupungin turvallisuustyötä. Mallissa alueellisesti verkottuneet eri järjestöjen edustajat, jotka ovat käyneet koulutuksen, voivat toimia järjestyksenvalvojina toistensa tilaisuuksissa, mikä helpottaa paikallista asukastoimintaa pidemmälläkin aikavälillä.

Syysy 2010 tulee valmistuvien tuotosten myötä olemaan hyvin juurrutuspanotteista. Materiaaleille ja tuotoksille pyritään löytämään kotipesät, joista käyttäjien olisi ne helppo löytää. Esimerkiksi RAKLI:n kanssa on keskusteltu Kestävän asumisen työkalupakin sijoittamisesta heidän sivuilleen ja Opetushallitus, Espoon, Vantaan, Tampereen ja Salon kaupungit julkaisevat sivuillaan Keke koulussa – Kestävän kehityksen oppaan. Lisäksi kaikki hankkeen tuottamat koulutusmateriaalit, mallit ja oppaat jäävät käyttöön Kierrätyskeskuksen ympäristökoululle, joka voi käyttää aineistoja kasvatus- ja koulutustyössään. Ympäristökoulu huolehtii hankkeen päättyessä hankkeen materiaalit sisältävien nettisivujen säilymisestä sekä mahdollisesti varastoon jäävien painettujen materiaalien jakelusta kohderyhmille

Varmistuneita pysyväksi jääviä yhteistyörakenteita on Vantaan ympäristökasvatuksen yhteistyöryhmä Vyyhti, jonka asema virallistui Vantaan kaupungin ilmastonmuutosryhmän alaisuuteen. Seuraavan toimintavuoden painopisteaihe Vantaan varhaiskasvatuksessa on ympäristökasvatus, mikä myös edistää asian kehittämistä lähitulevaisuudessa. Espoon kestävän kehityksen kasvatuksen malli on hyväksytty palveluliikelaitosten johtokunnassa, suomenkielisen varhaiskasvatuksen, suomenkielisen opetuksen ja ympäristökeskuksen johtoryhmissä. Lisäksi sitä on esitelty muissa yksiköissä. Hanke on ollut käynnistämässä yhdessä Helsingin kaupungin sosiaaliviraston kanssa leikkipuistojen ympäristötyöryhmää LeEkoa, jonka toiminta jatkuu hankkeen jälkeenkin. Helsingin sosiaalivirastossa on myös suunnitteilla lakanakäsipyyhkeiden käytön levittäminen kaikkiin Helsingin päiväkoteihin.

Alustavasti vaikuttaa siltä, että hankkeen kehittämät kiinteistölle ja kasvatusalalle tarkoitetut kestävän kehityksen ohjelmat otetaan käyttöön useissa organisaatioissa hankealueella ja sen ulkopuolella, osin hankkeen aikana, mutta kasvavasti vielä hankkeen jälkeen. Esimerkiksi koulujen kestävän kehityksen ohjelman leviämistä muualle Suomeen edistää se, että Opetushallitus jakoi hankkeen kanssa yhteistyössä tehdyn Keke koulussa -esitteen kaikkiin Suomen kouluihin.

Esimerkki pysyväksi jäävistä käytännön oivalluksista on Vantaalta, missä kirjastot ovat osoittautuneet hyviksi paikoiksi lainata yhteiskäyttöön tarkoitettuja tavaroita. Asukkaiden lainattaviksi tarkoitettut roskapihdit sijoitettiin ensin yhteis palvelupisteisiin Korsossa ja Hakunilassa. Pihtejä ei kuitenkaan juuri lainattu ehkä puutteellisen mainostuksen ja pisteiden rajattujen aukioloaikojen vuoksi. Ratkaisu löytyi kirjastoista – Hakunilan ja Länsimäen kirjastot ottivat innokkaasti pihdit laajennukseksi kirjastokortilla toimivaan lainaustoimintaansa toukokuussa 2010. Myös Korsossa selvitetään mahdollisuuksia siirtää pihdit kirjastoon.